

9. MAI

1924

III AASTAKÄIK

Karskena huljub jo lahe ja sulatav ahava hingus
vähnade tuhmvait jaält, väljate, vaenude päält.

Midagi suurt ja avarat tunnukse liikuvat hinges;
nikkul maaema pind pakatab rõõmudest vint.

Villem Grünthall „Noor kevad“.

OMA NURK.

Päasukesepaari kiri kõigile Eesti lastele.

Armsad vikerkaarlased!

Vist mäletate veel meid, väikesi pääsukesi, kes armsal suveajal teie toa ümber laulsime ja siristasime, istusime kase ladvas, toa harjal, katuseräästal, aiateivaste ehk ritvade otsas. Arvamata armsad mälestused elavad meie südames armsalt sünnimaalt, ilusast Eestist, mühavatest metsadest, agarast rahvast ja lustilisest lapsekarjast, kes liblikatega võidu joostes mägedel marju kogus. Ah, neid armsaid aegu!

Nüüd elame Aafrikas, soojemas õhus; Niili jõe kallastele põgenesime põhjamaa paukuvu pakase eest, lumest, jõest ja teravatest tuiskudest tarbeks kaugel. Tihti teeme palavas päikesepaistes väikesi lõbu- ja uurimisreisid, lendame üle toredate palmimetsade, muinasaja püramiidide, obeliskide, sfinkside, katakombide ja labürintide. Orjade silmapisarad ja ohkamised räägivad siin veelgi kurba keelt ülevaatajate keppidest. Siin see Israeli rahvaski enne orjuses ohkas ja Mooses muude väikeste seas Niili jökke heideti. Meie, pääsukesed, teame seda küll ja tunneme kahetsust oma õrnas südames kõikide õnnetumate kohta.

Sinna Eestimaaile jäi meil pisuke pesa, teie kambri akna kohta katuse alla, — meie ainus pärandus ja omandus. Varjake, armsad lapsed, varjake ja hoidke need tervena! Meie palume, ärge laske kedagi neid purustada! Mina, väikene isapääsukene Laaru, ja minu armas naine Liiru, nägime suurt vaeva pesakest mudast ja kõrttest ehitades. Kui see tervena seisab, siis tuleme varsi sooja päikesepaistega jälle tagasi ja laulame rõõmsasti kiitust ja tänu Eesti lastele, kes meid armastavad ja nii hellasti hoivad.

Kuuest lapsest, kes meil sääl pesas sündisid, jõudsid ainult neli reisi lõpule. Lilli ja Lalli langesid tormiga Vahemere laine-tesse!

Neile neljale lapsele laulame maailma kõige kaunimates paikades, veeretame viise võõral maal, — ilusas Itaaliaski kiidame, et Eestimaa on meie sünnimaa. Eestimaaile

Mars (Uus vikerkaarlane).

jälle lendame, Eesti lapsi armastame, sest et nad meid kaitsevad kurja eest.

Need neli last on ka nõuks võtnud Eestimaaile tagasi tulla meiega ühes. Nüüd on nad juba õppinud laulma, üsna emaga ühte viisi, sest meie ei sallinud, et lapsed võõral maal oma emakeele unustaksid.

Suvel saate kuulda, kuidas Hilpi ja Silpi, Sirku ja Virku rõõmsasti teretuseks laulavad, et nad võõral maal õnnega sünnimaale on saanud.

Külal te vist, Eesti lapsed, meile teretuseks käsi plaksutate. Oi, kui mõnus ja kena on see aeg, miljal jälle vanasse pesasse pääsime ja endiste armsate tuttavate juure jõuame! Meie armastame teid ja igatseme teie järele. Meie soovime teile õnne ja edenemist, õnnistust ja hääd jälleagemist siit võõralmaalt.

Varjake ja sallige pääsukesi ja kõiki pisikesi lindusid! Väga palju terviseid! Õnnelist kevadrõõmu! Hääd jälleagemist!

Koduigatsusega Liiru ja Laaru, teie endised sõbrad — pääsukesed.

Järelikiri: Varsi loodame ka meie tulema hakata. Hoolitsege seniks veel meie vanade pesade eest. Koduigatsus sunnib meid siit lahkuma.

Teile kõigeparemat soovides needsamad.
Terkaz.

Teistele vikerkaarlastele palju õnne!

Terkaz.

Vikerkaarlased!

Soovin Teiega kirjavahetust. Pärnu, Postkast 28. Kim-non-tshi.

Tervitusi „Vikerkaare“ toimetusele ja teistele vikerkaarlastele, saadavad

Must Luik, Olly ja Anny.

Nr. 19. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. 1924.
Tegevad toimetajad: A. Oengo-Johanson ja J. Neggo-Võssokotsky.
Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.
Toimetuse ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid
teisipäeviti, neljapäeviti ja reedeti kella 2—3.
Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.
Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.
Üksik number 15 mk.

Vana raamat.

A. O-o.

Mul vana, ammu hälvind raamat
kätte juhtus.
Kord lugesin ma seda meeeldi,
kui olin alles laps veel pooleldi,
ja süda eluga nii teisiti veel suhtus.

Nüüd pääle pikki aastaid puutud
jälle silma!
Sa tule nüüdki kohe käsile!
Pilt pildist kallim kerkib esile
ja mõte taandub tasa nagu teise ilma.

Taas olen ise nagu selle aja vallast,
kui esiti neid ridu lugesin
ja elust siia pelgu pugessin...
Näib veerge vahelt paistvat ilmsi kodu-
kallas

ja meie vana maja, rõdu lahe poole,
ta kohal pilvi piiramatu võlv.
Mu kajaktiivuline nooruspõlv!
Nii lainteküllane, nii jäetud enda
hoole...

Mul oli sõber siis, kel silmad unis-
tavad, —
laik mere halli kaugust ääretut.
Koos lugesime vana raamatut.
Kuis kõik need koltund lehed temast
jutustavad!

Hull-kiirelt vahelduvad pildid elu
filmis.
Vaid leina muistseid sõpru, ennastki,
ja läinud mõtteist, inimvonnastki
vaid koltund lehti vaatled pisar silmis.

VIKERKAARLASTELLE KUUENDAKS KARSKUSPÜHAKS. *)

Eeva Pälluri.

Kui te omist ajalooramatuid loete kõigest verevalamisest, Kreeka ja Rooma riigi langusest Transvaalini ja meie päevi möödunud ilmasõjani, siis võib teile tulla mõtte: ilma ajalugu nagu poleksigi muud kui alaline kisk ja hävi ning inimesed ei palju paremad loomest, kes toidu pärast inetu kisaga üksüht purevad ja rohtmail kaevlevad. Ja ehk mõned teist lugend veel Ahvide Tarzanist, ütlevad: „Hei! Siis käigem ometi jälle kõigil neljal, puude otsa ronigem, ürgmetsa põgenegem, kus õhk võrratult parem me linnaõhust! Miks siis istuda päeviti tundi kuus kõvas koolipingis ja koormata aju tühise teatarkusega, kui ometi kõik on seks, et üksüht nottida!“

Ent ometi oleme kõik külakoolis õppind Jakob Wattist, kes, ise roheline poiss alles, ema kohvikatлага mängeldes leidis aurujõu; Johann Gutenbergist, trükkikunsti ülesleidjast; Christoff Kolumbusest, kes laevaga okealani laskus, et tundmatul maal maanduda ja seda teaduselle ja kultuurile võita. Fritjof Nansenist oleme lugend „Vikerkaar'igi“ veergudel, sest uljast mehest, kes omi uurimusi uuris polaaröös ja ürgjääs; Franklinist, Edissonist ja teistest.

Ning sääl märkame, et need sõdade lärmist inimsoo tõsine ajalugu areneb.

Kujutlegem: kui värisev-abituna metsmees loodusjõudude ees seisis ja kuis siis samm-sammu inimvaim ja inimlik seltsimeeskund loodusjõud vallutas ja ilmakorra seadused taipas. Siis kadus põlismets ja röövlloomad, tugevad hooned tõusid, raudsed sillad viskusid laiuist jõgedest üle, verstadepikkused kanaalid ühendasid ilmaod ja tunnelid läbi määratute

mägede rahvused. Nüüd paneb elektri hiiglajõud paljus mais, lugematuis linnus arvatuis tehastes rattad käima; hiilgvalge vällk, mis varem vaid mustis pilvis üle inimelamute sähvahtas, helendab nüüd tänavail, vabrikuis, koolides, muutes öögi kirkaks päevaks. Seesama aur, mida Jakob Watt vaatles kohvikatlas, nüüd alluv masinisti tasaselle surumisele, tõstab raskeid kandameid mäkke või mäest ja kannab laevu sadade inimestega meriturjal.

Kas see kõik ei räägi meile inimese suurest jõust enam kui teated sõdadest ja lahinguist, milles rahvas rahvast löi?

Arvan, — ja. Arvan, — töö ja teaduse arenemislugu see on inimkonna tõsine ajalugu.

Suurt on me esivanemad viimseil aastasadul loodusjõudude vallutamisel teind. Maakera on nad mäsind raudteeliinide ja telegrafitraatide terasvõrku. Ja ikka uutele aladelle siirdub inimvaim.

Mis on siis meie osaks jäänd? Mis peab meie ülesandeks olema?

Usun, meid ootab ülesanne võrratult raskem, aga ka võrratult õilsem. Ja mis pääasi: kui see teostamata jääks, poleks eelpool mainitud toredustel väärtust — nood osutuks needuseks inimsoole, nagu üks Tõusva Päikese riigi — Jaapani, teadlane, kes kaua Euroopas eland, ütles:

„Olen näind, et eurooplased, vaatamata omile raudteedele ja hotelidelle, pole paremaiks inimesteks saanud. Küll aga võivad nad, tänu kõrgele tehnilisele arengulle, kümme-kord enam kahju teha kui teised rahvad.“

On's see õige?

Ma arvan küll, et tolle pilusilmse mehe silmad enam nägid kui meie

*) Autori kirjavärs muutmata.

laialtavatud. Ja sellep see ongi, et meie peame töötama selks, et nüüd lõppeks metsilikud elemendid inimeste sisimuses ohjeldetud saaksid, need ürgjõud, mis kurjadena kollidena rikuvad, mis mõistus ja armastus ehitand. Loodusjõude inimeses eneses vallutada mõistuselle, häduselle ja ilule, see on nüüd tähtsam, kui tunnelitööd ja kanaalikaevamised kõik.

Kui inimesed jõledad on, mis maksab see siis, et nad Tallinnast Berliini telefoneerida võivad, ja autoga sõita, ja lendmasinaga lennata, ja nende kodudes on keskküte?! Eks tēegi, noored, märka, et, vaatamata heledalle elektrivalgustusele, must omakasu kõikjal püüniseid paneb ja inimesed üksüht vihikavad?

Võtkem see südame ja mõtelgem selle üle! Ja kui olete mõtelnud, siis tahtkem noorelt ja kuumalt, et inimesed saaksid paremaiks, et elu saaks rõõmurohkemaks kõigile!

Kujutlegem, et kuningalapsed olete, kes tulevikus valitsevad ja kes esialgu vaiksuses kauneid unistusi unistavad, häid harjumusi omandavad ja targumeeli õpivad, kuis pärast oma suurt võimu kasutada.

Ja olgugi, et te pärast ei valitse lossis — iga inime, kes hääs asjas eeskuju annab, sees istub kui kuld-sel kuningajärjel, teda nähakse kaugele — ja olgugi, et ta oleks kehv kingsepp või tänavapühkija, või ta käiks saha taga ja hariks põldu!

Kuningalapsed tahtkem olla!

Häiks tahtkem kasvada!

aga midagi suurt ja kaunist ei sünni iseenesest ja häkki. Me paremaks saada-tahtmine ei aita midagi, kui me ei tegutse. Tahtele peab järgnema tegu.

Kindlasti on paljud teist lugend Inglise kirjaniku Dickensi huvitavat raamatut: Gulliver lülipuutide maal. Vahest on teil piltiki silme ees, kuis pākapi-kud suure, tugeva Gulliveri seovad. Oleks Gulliver valvel olnud, poleks tibatillud võinud midagi teha; ent kui ta pikali oli ja magas,

sidusid nad ta tuhande niidiga, et ta enam ei võinud tõusta.

Samuti teevad pahad harjumused meiega. Need on kääbused, mis meid köidavad, kui me ei valva. Ei vale ega vargushimu, ei viha ega kadetus ega joomatõbi lange inimesele häkki nagu vihm selgest taevast. Ei! tähelnpanematult hiilivad nad me juure ja heidavad lingu lingu järel meile. Kuni korraga märkame jahmatades, et olemegi seotud, et olemegi orjastatud, et me ei saa lahti omist harjumusist. Ja siis on enamasti hilja.

Nii on valega. Väiksisest ebatäpsusest algab ta ja viib suurtele pettustele; nii on suitsetamiskirega — koolimaja nurga taga vargsi põletatud kirsilehe paberossiga algab see ja areneb seni, et mees viimaks ikka käib tossutmasinana, puhub paberraha sinise suitsuna õhku, rikub oma terveist ja on teistele koormav.

Nii on joomatõbega. Vanasõna ei valeta, mis ütleb: Mees võttis klaasi, klaas võttis teise, siis aga võtsid klaasid mehe.

Kolmandal ja neljandal lehekuupäeval on karskuspiha üle me maa. Siis tulevad vanad kõikjal kokku, et vastastikest mõtteavaldustest saada jõudu ja sooja. Siis annavad tulevikuinimesed, noored, särasilmil töötuse, elada selleks, et pääseks võidule inimsuse, häduse ja ilu vaim. Annavad töötuse vältida oma elus ja jõude kõrvaldada teiste elust põhjuseid, mis keelavad elul olemast eluvääriline, õilis.

aga viin on pääpõhjuseks, miks inimesed pahad ja õnnetud on ja elu inetu. Ükski pahe aga ei käi üksi, nagu viits, mis peab andma väga valu-sa hoobi, pole üks raag, vaid terve kimp.

Viinaga kaasas käib vale ja vaesus, haigus ja häda, vargus ja ulaelu.

Eks tema tee, et mees, kes läks sirgelt ja uhkelt kodu poolt teed, tuleb kodu poole vaarudes otsekui puu tuules ja heidab teekraavi puhkama

sealauda elanikuna, selle asemel, et inimesena heita voodi?

Eks tema tee, et sõber lööb sõbrale sõneluses kaikaga pähe ehk pussiga rindu ja ärkab vast siis alles, kui sõber, ju küllma, veri hangub kätel, ärkab milleks? — et elu parimad aastad veeta vanglas, et olla murtud mees ja jäädagi seks surmani.

Eks tema tee, et perekondade liikmed satuvad vastastikku vaenu: vanemad ei hooli lastest, lapsed vanematest. Ikka on tüli ja riid, ikka on puudus ja häda. Ja kõik on õnnetud!

Eks tema tee, et inimesed on häidised nagu kōdunevad puud ja vaibuvad enneaegsesse hauda hullkadena.

Noorte laste mänguaja teeb ta viletsaks. Sest mis on joomari laste osa? Haigus, nälg, söim. Helgeid

päevi ei ainustlki. Kurjus sööbub hinge. Küsimusele: miks kannatan mina siis nii? — ei ole vastust.

Emade lootused uputab ta viinaklaasi ja varandused pudeli, millel pole põhja.

Sel maal on pahem kui sõda, kus ta valitseb. Hävitus ta on, aga lõbulks teda peetakse: nii petab ta. Kõik kurja, mis inimeses peitub, lasseb ta vallale; aga ta'st öeldakse, ta ülendavat hinge: nii valelik on ta!

Vältigem teda! Hoidugem ta'st! Hoidkem teisi! Andkem eeskujut! Selle suure, selle õilsa, selle hää nimel, mis Elu olema peaks, — karjusvõitlus ei tähendagi viina-viletalkese vilkamist, vaid võitlust kõikide inimeste õnne pärast! Sellele kutsutakse teidgi, vikierkaarlased!

ISAMAA PIDU.

Juhani Aho. Tõlkinud V. Ridala.

aisaneemes oli taas magistrite pidu; sääl isamaaliste mälestuste ja lugemata pidupokaalide ja pidukõnede vanas, kuulsas Kaisaneemes oli magistrite pidu, sel küünlakuu kuulsal laupäeval. *)

Lõuna oli söödud, laud oli söömariistadest vabastatud ja kaetud kohvinõudega ja ühes sinna juure käivate konjaki-, liikõõri- ja punshiklaasidega, mida usinasti kõlistati ja heleda naeru ning jutu saatel kokku lasti põrgata.

*) Soome üliõpilaste traditsiooniline pidupäev, kus magistriks saamist pühitsetakse.

Oli ju noortel meestel asja rōomustuseks, põhjust pidutsemiseks. Tulevik oli avanud oma ukse, tee ees oli laa ja tasane ja reisisiht kindel, kui mitte seltskonna kõige kõrgemaile kungastele, siis ometi selle päevapoolsele küljele.

Kõnesid oli harjunud kombe järele palju peetud, niihästi peremeestele kui ka võõras-telegi; üksteise järele tõusti üles ja ajajooksul oli peaaegu igauks pidanud kõne, enam või vähem katkelise, nii nagu see siis viisiks, kui mehed pidutujus olles hää meelega oma sõnalaeka pärani avavad.

Kõne isamaale oli alles pidamata ja oleks ehk pidamata jäänudki, kui ootamata

shampanja lauale poleks tulnud. Kust shampanja lauale oli ilmunud, seda keegi ei teadnud ega küsinud. Ta on kink, mille andja ikka püüab teadmatuks jääda. Nüüdne kaasatooja oli arvatavasti kellegi rikka isa poeg, sest neid oli valmissaanud magistrite seas palju.

Olgu kuidas oli, aga shampanja tuletas kohe ühele noormehele meele, et isamaa pokaal oli alles tühjendamata.

— Hääd härrad! — lausus ta, kõlistas ja haaras helmeleva klaasi. — Sooviksin esitada toasti isamaale. Ei mitte sellele vanale ja tõsisele vanamehele, kes pärapingil istub, alati säält sõrmega ähvardab ja kõneleb: Poisid, pidage meeles, mis mulle võlgnete! Vaid sellele rõõmsale neule, kes tänaval tantsib, vahest endaga ringmängudesse keerutama kutsub ja ütleb: — Kari kad täitke nüüd, kuni noorus-aeg on veel! — Kuid see vanakegi on hää, iseäranis kui ta meie eest nii hästi hoolitseb: annab mõnele koha, mõnele muu hää ülespidamise, sest vanamehel on hõberaha kirstupõhjas, ehk ta küll vahel ihnustab. Meie maa ei ole sugugi nii kehv ja kullavaene, nagu laulikud ütlevad: Ta ei ole kaugeltki viljakandmatu põld, mida peame kaevama, kas või katke. See on juba hästi haritud talu, mille põllud vilja kannavad, kui neid aga seemendatakse, ja mille harimist me edendame, kui seks muude tööde kõrval aega saame. Samuti ei ole naabrite poolt vaenu ega piiride pärast tüli karta, sest maa on seaduslikult aedadega piiratud ja mõõdetud. Seepärast lastagu meid vahel lõbu pidada! Ei Soome või alati kurb olla, olgu ta oma aja lõbuski! Meil ei ole mingit häda. Tühjendamata rõõmsa Soome pokaal. Joogem vahutavat shampanjat, joogem sest meie rõõmsa Soome neiu pokaalist. Sellest vanake veel ei kehvene, sellest ta varad veel ei vähene. Hääd härrad, mispärast kõnesid pidada? Ma tõstan selle kauni klaasi, kus suursugune jook helmeleb...

Kõik muudki tõstsid oma klaasi ja ootasid parajat hetke nende tühjendamiseks, sest shampanja on jook, mida keeta, aga mitte jahutada soovitatakse. Oldi just elagu hüüdmata, kui üks valjusti paukudes lahti lendas ja keegi võõraist sisse tormas,

heites lauale eralehele trükitud telegrammi.

- Lugege seda! — hüüdis ta.
- Mis see on? — küsis kõneleja.
- Loe! Loe valjusti!
- Anna siia!

Ta luges, kuna teised ta ümber seisis, kivistunud oma endises seisendis, milles nad shampanjapokaale rõõmsa isamaa auks parajasti olid tahtnud tühjendada.

— Mis see tähendab? Ons tõsi? Ons võimalik? Ons kõik kaotatud?

Shampanja oli klaasidesse unustatud, ta ajas kupli üles, kolkus, läks nõrgaks, muutus mörudaks, imalaks suhkruveeks.

Hiljutine kõnemees, temagi oli vajunud oma toolile ja kõrvale heitnud lehe, mis kabisedes mehe käest teise kätte käis, sest igatüki tahtis enda silmiga näha, mis sääli oli kirjutatud. Ta istub, külg vastu lauda, vahtides enda ette, korratumas asendis, mida tal meele ei tulnud kohendada. Oli, nagu oleks ta korraga vananenud, nagu oleksid ta põsed kahvatanud ja silmad sügavasse auku langenud.

Äkitselt, kui leht, mis ringi ümber laua oli teinud, uuesti ta ees kabises, hüppas ta pisti.

— Hääd härrad! — hüüdis ta ja ta põsed õhetasid jälle, ta silmad põlesid. — Mul oli nõu esitada isamaa toasti, mind eksitati selles...

Ta käed vabisesid, ta huuled värisesid. Ümberolijad, kes samuti olid liigutatud, nagu temagi, olid üles tõusnud; klaasidesse ei puudutanud keegi, sest et temagi seda ei teinud.

— Olin rumal, kõnelesin tühja lori, — hüüdis ta. — Olin lühikese nägemisega, kergemeelne poisike! Te olite sama rumalad nagu minagi. Me tuletame siin isamaad meele, kui viin meid sõgestanud! Me tühjendame siin isegi elu-lõbu shampanjaklaase, kuna häda ähvardab! Häbi meile! Minema shampanja klaasid! Minema punshid, konjakid ja liköörid! — te nuuskurid ja kihutajad piiratud linnas. Ärgu siit saadik piiskagi tulgu üle mu huulte! Minema! — Maha siit! Välja!"

Ta oli laudlinast kinni hakanud, ta tegi tõmbuse — ja maha lendasid kõik shampanjaklaasid, maha põõltühjad punshi-

pudelik, maha lendasid liköörid ja konjakid.

Nüüd elagu isamaa! Elagu jälle endine Soome! Elagu vali vanake, kes pärapingil istub!

Kesk Kaisaneeme seinu, vana kuulsa Kaisaneeme ahtaid seinu kajas elaguhüüd, nii vägev ja vali, et tundus, nagu oleksid seinad laienevad ja katus kõikunud.

Ülemaalisele Eesti Noorsoo-Ühendusele

V aastapäevaks.

Maa karetaalune, heldusetu, vali,
Maa, nõudev vaeva, ränka võitlust,
tööd,

Kus kaua katab mulda kuri tali
Ja kevadpäikse järel käivad hallaööd —
See on me Eesti, meie kodumaa,
Maaks omaks esiisad valind ta.

Eks armastusest vastu selle maa
Ju tuksund iga süda, sündind siin,
Eks armastus vaid aidand ehita
Me kodu kauniks, töötas rõõmu piin.
Ent õnnesüle siiski pole maitsend ta —
Tumm murekarikas — vaid sellest
maitsend ta.

Ent kuni püsib rahval julgust, tööd —
Ei sure lootus, üle raske aja
See võidule viib tema pärast mureööd,
Kord päike külastab ka tema maja,
Kui tad ei murra külmad tormitsevad,
Siis tedagi kord ootab õitsekevad.

Ja nüüd on Eestil kevad, lehitse ja
puhke,

Löö sügavamma juured kodupinda,
Nüüd tõusku inimpõlv uus, vaba, uhke,
Nüüd ainus soov peab täitma meie
rinda,

Et mineviku sünge murekarika
Me täna peame täitma loomis-
rõõmuga.

Löö õitsele, löö särra merre toetund
maa,

Su lein on kestnud pikki aastasadu.
Saa kauniks rahvas, tugevaks sa saa,
Tõe, ilo poole raja uusi radu;

Su ihkel leidub pea su unistuste
saar,

Su suurem tulevik, su kutsuv viker-
kaar.

Viis aastat juba vaimustetult hoos
on noored sammund otsimise teid
Kui vennad — käsikäes ja üheskoos.
On aated suureks pereks liitnud
meid,

On sõbrakäsi sõbral kerge anda —
Ka raskused koos olnud kerged kanda.

Vaid täna pilgu pöörame me taha,
Ent homme juba edasi viib sõud;
Ei jäta kallid sihte eal maha
Me Noorsoo Ühendus, kui lubab jõud
Ei loobu keegi tööst, ei koorma vaev
Ja saagu Eestile kord ilus, hülgav
päev.

Tallinnas, 4. mail 1924. a.

ANATOLE FRANCE.

A. K.

See Prantsuse suurem kirjanik sai tänavu 16. aprillil kaheksakümmend aastat vanaks. Tema nimi on Thibaut, kuid ta on valinud omale varjunimeks tolle teise oma isa, lihtsa raamatukaupmehe France Thibaut mälestuseks, ja Prantsusmaa auks (France Prantsusmaa). Nüüd tunnistatakse üksmeelselt, et ei ole praegu prantsuslikuma vaimulaadiga kirjanikku Anatole France'ist. Tema raamatuid on neljakümne ümber. Neist paari viimasega „Väike Peeter“ (Le petit Pierre) ja „Elu õitsengul“ (La vie en fier) tuleb ta vanaduspäevades tagasi oma lapsepõlve mälestuste juure, sõelub neid kui kallimaid varandusi ja leiab nendes varjatud mõtteid ja järeldusi. Tema kirjaniku omadused on iseäralised: ta paneb teraselt tähele elus ettetulevaid väärnähtusi, nii tillukesi, igapäiseid, et neist kunagi jutugi ei tehtaks. Temale on nad aga kirjanikuslikult kõige tähtsamad. Ja ta oskab neid nii selgesti valgustada, et neist tähtsusetustest olenevad järeldused ja tagajärjed imeselgesti silmi ette tõusevad. Tema inimestearmastus on seeläbi iseäralik: ta ei saa neid sagedasti ilma lepitava huumoriga kujutada, mis nende inimeste juures ettetulevaid pahesid salvab, inimesi endid aga halesab ja armastab.

Kuid elu õpetab vourusi, ja selleks vouruseks on France'il, et ta halvast ka hääd on õppinud välja lugema. Kui France'i raamatuid lugeda, kas tema veetlevaid väiksemaid jutte kogudest „Perlmuttertoos“ (L'étau de nacre) või „Crajaquebille“, milledest Eesti keeles on olemas tõkeid, tema ilusat romaani Prantsuse suure revolutsiooni aegsest elust „Jumalad janunevad“ (Les Dieux ont soif), mis ka Eesti keeles on ilmunud ajalehes ja varsti eriraamatuna ilmub. Teistes keeltes aga kui lugeda tema paljuid vagajutte (näit. „Thais“) ja nende paroodiaid, (L'île des Pingouis, La révolte des anges), keskaegseld legende, vanaja inimeste elulugusid ja juhtumisi, lõpuks nüüdisaja vaimulikkude, õpetlaste ja ametmeeste elust võetud pilte (neli raamatut)

ühise nimega „Kaasaeglaste ajalugu“ (Histoire contemporaine), siis tõdemeküll, kui suurel määral ta selle elutarga, lepitava ilmavaate omaks on võtnud: mitte hukka mõista puudusi teiste juures, nelle

Anatole France.

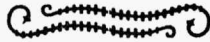
Pierre Calmettes'i pliiatsijoonistuse järele.

vabandavaid põhjusi leida ja ka mitte unustada et tavalisemgi inimene võib, pääle kõige, tunda, läbi elada ja ilmutada ilumõistmist, kiiduväärilisi vourusi ja tundelikkust. Niisugune peeneväärtusega tähelepanekute kogu on France'i looming.

Eraelus on kirjanik tuntud agara seltskonnategelasena, keda tuntakse vaimuka kõnemeheana. Lihtsast kodanikuseisusest võrsunud on tema täieline poolehoid pühendatud lihtrahva huvidele ja inimlikule õiglusele. Nii on praegugi veel, kus kirjanik juba elatanud ikka on jõudnud, tema ajaleheartikliid, mis puudutavad terve Euroopa, koguni terve inimkonna au ja südametunnistuse asju.

suure lugupidamise osalised. Ta paneb tähele tänapäevade vaimuelu suurt segadust, mis suure ilmasõja läbi tekkinud põrutus-

test veel ikkagi toibuda pole suutnud, ja püüab omalt poolt sellesse jõudu mööda selgust ja edu tuua.

KEELENURK.

Joh. Aavik.

O m a m a — o m a n d a m a. — Neist mõlemaist on „omama“ uus sõna, aga on viimasel ajal õige laialt tarvitusele tulnud, koguni liigagi laialt, selles mõttes nimelt, et teda on hakatud tarvitama valetähenduses.

„Omama“ õige tähendus on „oma olema“, „kellelgi olema“ ja vastab saksa sõnale „besitzen“, näit.: „see omab suure tähtsuse“, teiste sõnadega: „sel on suur tähtsus“.

Mitmed nähtavasti aga on sellest sõnast valesti aru saanud, arvates, et see on lihtsalt uus sõna endise „omandama“ asemel, ja selle tähenduses ongi nad teda hakanud ekslikult tarvitama, näit.: „selle pildi on hiljuti kohalik muuseum o m a n u d“. Siin peaks aga olema „omandanud“, s. o. omaks teinud, omale hankinud (muretsenud).

Et „omama“ niisuguseks äravahe-tamiseks asja annab, siis on ta halb uus sõna, ja olekski häa, kui selle asemelle saaksime mõne parema, mingist teisest juurest moodustet sõna, võimalikult koguni uue juur-sõna. Selle parema puudusel aga peab esialgu „omama“ga läbi ajama.

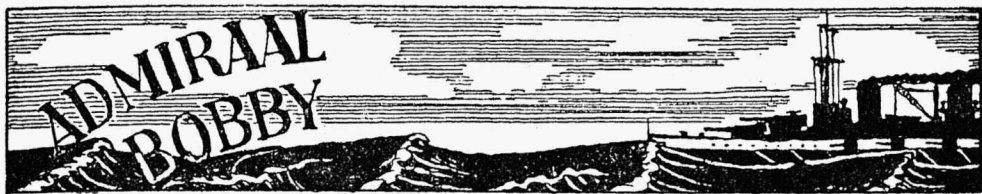
kestub — kestab. — Keele-uuendus on uma-lõpulist tuletust laiemal alusel elustanud (v. Joh. Aavik; uma-lõpulised refleksiivid). Nii on moodustet ja tarvitusele tulnud niisugused sõnad, kui „avalduma“, seletuma, väljenduma, orienteeruma,

— haavuma, paiskuma“ jne. Kuid nagu mõnes muus, nii on seski uuen-duses paiguti mindud natuke liiali: on moodustet mõned tarbetumad ja ekslikud uma-sõnad, nimelt kolm: kestuma, kostuma, vältuma. Miks on need tarbetumad ja vead? Sellepärast, et nende algvormid on isegi juba intransitiivsed: kestmä, kostmä, vältämä. „See kestis (või vältas) kaks aastat“ — „see hääl kostab kaugele“. Mis tarvis siis veel „kestub, kostub, vältub“? Päälegi on neil sõnadel juba teine tähendus olemas: „kestuma“ tähendab „kestale minema“ (nahk kestub), „kostuma“ tähendab pehmeks, niiskeks saama (kostunud lumi). Seega oleksid siin uued tähendused otse segavad.

tuntav — tunduv. — Selle asemel aga tuleks yhes sõnas kyll -u-d kasutada, mida aga siiamani kahjuks ei tehta. Meil öeldakse: „see on tuntav puudus, — vastolu sai seeläbi veel tuntavamaks“. Niisuguseis ytlusis just võiks olla „tunduv“: „See on tunduv puudus, vastolu sai veel tundavamaks“.

Yhelt poolt „kestub“ (pro kestab), teiselt poolt „tuntav“ (pro tunduv) sama autori kirjutuses on jällegi yks neist veidraist keelelisist vastuoksusist, mis „võimata-võimatu“ kysimuse puhul konstateeriti.

Georg Fröschel. Tõlk. A. V.

Cunning vaatas Bobbyle otsa, näis kui järgneks kohutav vihahoog. Kuid korraga puhkes vana kindral naerma, et mürises toas, ja hüüdis: „Pagana poiss, mis sa teed selle mütsiga? Noh, hää küll! Henry, too ta siia! Inglismaa õnne ei tohi ometi mängule panna vana mütsi pärast!”

Henry kuulas sõna ja varsi oli Bobbyl käes isa kingitud müts. Ta rullis kõvasti kokku selle ja pistis ülilkonna tagumisse tasku. Nii, nüüd võis tulla mis tahes. Bobby oli varustatud. Ta talisman oli käes.

„On Kuninglik Kõrgus valmis nüüd?“ küsis kindral ning Bobby märkas, et ta nüüd hoopis teise tooniga kõneles.

Bobby jaatas.

„Siis palun ma Teie Kõrgust tulla. Uhke kindral hulga aumärkidega rinnal, tärisevate kannustega, astus veidi kõrvale, kui Henry ukse avas, ja lasi Bobby silmnähtava aukartusega minna enda ees. See oli ime algus.

Läbi pika koridori läksid nad lillede ja loorberitega ehitud saali, kus neid rõõmuhoisetega vastu võttis hulk toredaid daame ja härrasid.

Kõigi õpetuste pääle vaatamata ei teadnud Bobby, mis teha. Ta oleks ära joosnud, poleks kindral teda salaja tublisti mükسانud ning sosistanud: „Et sa, poiss, nutma ei hakka! Seisa sirgesti, tervita igasse külge ja näita, et sa väärid admiraali ülilkonna!”

Cunningi jöhkrus tõi tagasi Bobby mõistuse. Ta täitis käsku. Natukese aja pärast kuuldis sosin: „jätkub — kübar maha!”

Bobby võttis kübara pääst ja saalis jäadi vait. Pääle selle tuli lähemale üks auväärt härra, kuldkest ümber kaela ja tehes sügava kummarduse (kindral jõudis veel sosistada: „Majesteetlikult pääga nokutada!” muidu oleks Bobby ka kummarda-

nud), algas pikka tervituskõnet, millest Bobby ühtki sõna ei mõistnud. Lõpuks mängis orkester tervituseks, ning Bobby leidis täie õigusega, et see kõik oli liig suur au väikesele tänavapoisile. Kuid nähtavasti arvasid kõik need inimesed teisiti, sest nad olid väga rahul poisiga ja ka endiga, muidu ei oleks nad olnud nii rõõmsad.

Nüüd sammus Bobby läbi saali ning tema mööda minnes kummardasid sügavasti kõik härrad, kuna daamid kniksu tegid. Häämeelega oleks Bobby naerma hakanud, kuid kindral oli siinsamas lähedal. Nad saabusid raekoja trepile, mille ees ootas suurepäraselt ehitud sõiduriist. Siin ei saanud Bobby end enam hoida ja hakkas käsi plaksutama rõõmu pärast.

Kindral kahvatas. Tehes kui aitaks ta poissi tõlda astuda, võttis ta selle käe ja pigistas nii, et valus juba läbistas varvasteni Bobby. Päältvaatajad ei märganud midagi, ja algas Bobby sõit läbi Liverpooli tänavate.

Kõik tänavad olid täis inimesi, kes teda tormiliselt tervitasid, Kõik näis mõidus olevat ja Bobby katsus tasakesi oma vana mütsi taskus. See oli ainus asi, mis oli jäänud tõelisest maailmast.

Esimese ärevusega ei pannud ta tähelegi, kuhu nad sõidavad. Harjudes auavaldustega märkas ta, et nad liikusid sadama poole, peaaegu ta ema maja juurest mööda. Korraga tõusis Bobby vankris püsti ja selle asemel, et tervitada, viipas käega mõne tänavapoisile poole, kes olid endile leidnud hää, kõrgema koha. Nägu läks tal punaseks ja silmad hakkasid läikima. Ta tundis neid poisse, kes istusid sääl, kõrgemal harilikudest päältvaatajaist ja kes karjusid kaks korda nii valjusti ning väskasid mütsi kaks korda nii kõrgele kui teised, ühe sõnaga:

Toredas admiraalimundris seisis Bobby peegli ees. (Lhk. 449.)

kes olid kõige julgemad ja kõige kangemad tänavapoisid terves Liverpoolis.

Need olid St. Jamesi kooli poisid, need olid Bobby sõbrad, Jimmy, Tommy, Jonny ja kuidas nende nimed kõik olid. Nemad istusid sääil ülal ja viipasid ning hõiskasid Bobbyle, kes neist all mööda sõitis kullatud vankris. Bobby viipas neile ning see tervitus tegi nad kõige ulkemaiks poisteks terves Liverpoolis — kuid nad ei tunnud ära Bobbyt. Kuidas võisidki aimata nad, et see oli nende sõber ja juht, sageli klopitav ning veel sagedamini klopiv Bobby Croft, kes sääil mööda sõitis admiraali ülikonnas, suur aumärk rinnal. Nad ei tunnud ära teda, nad ainult hõiskasid ja viipasid, nagu kõik teised inimesed Liverpoolis, nad ei teadnud, kes neid väimustas. Nad ei mõelnud Bobby Crofti pääle, kelle väike süda valus tuksatas hiilgava aumärgi all, nähes oma paremaid sõpru nii lähedal ja ometi nii kaugel.

Edasi — edasi! Kiire sõit jätkus ning juba laskuski tänav sadama poole, ilmus nähtavale lai Mersey, ta tume pind sädeles päikese käes ja arvutu hulk laevu muulide ääres, sisse- ja väljasõitvad laevad, veoja lootsilaevad tervitasid Bobbyt lippudega. Kõigi maade värvid lehvisid vee kohal, ning natuke kaugemal, ulgumerele lähemal, paistis suur, sihvakas sõjalaev, mille meeskond valgeis ülikondades oli reastatud tekil ja ülal raadel. Veel kaugemal jõesus

seisid ankrus kolm võimsat sõjalaeva, ka täies lipuehtes, ka meeskond tekil ja mastidel.

Bobby silmad põlesid. Ta südames tuksus ehtne merimehe süda, mida rõõmustas see suurepärane pilt ja mis mõistis, et laevastik kõik tegi, et vastu võtta üht selle maailma suurtest. Kuid isegi nüüd ei aimanud ta, et kõik need ettevalmistused võisid olla temale, vaesele tüürimehe pojale. Ta kandis küll admiraali ülikonda, kuid siiski tundis ta end väikese poisina, kellele kõik, mis ühenduses laevade ja ulgumerega, oli ümbritsetud saladuslikkuse looriga.

Kuid lõpuks ei jäänud mingit kahtlust: Inglise laevastik, Inglise merimehed ning ühes nendega kõigi rahvuste merimehed, kelle laevad olid Liverpooli sadamas, olid endid nii hiilgavalt ette valmistanud Bobby vastuvõtmiseks.

Suurte käänakutega libises tore kuuehobuse vanker dokkide vahelt läbi kuni kohani, kuhu harilikult tulid suured reisijate-laevad. Praegu seisis sääil pikk paat, mille aerude juures istusid kuusteist madrust ühe leitnandi käsutusel. Bobby astus vankrist, ja korraga läks ta süda raskeks. Ta mõistis, et oli tulnud silmapilk, kus ta pidi minema suurele sõjalaevale sääil väljas märel, ning ehk küll see oli ta sügavama südamesoovi täitumine, jäi üheks sekundiks seisima ta süda.

Ta pidi sõitma suurele merele, teadmata, kuhu viib see sõit ja misjaoks ta; ta pidi lahkuma kodumaalt jumalaga jätmata oma emaga. Enne kui alla astuda kindrali kõrval mööda sillaastmeid, vaatas ta peaaegu abiotsivalt enda ümber. Kuid ta oli üksi. Politsei oli päältvaatajad kaugele tagasi surunud. Inimesed moodustasid suure siiru ümber vankri; Bobby nägi vaevalt nende nägusid, nii kaugel olid nad. Asjata otsis ta ühtki tuttavat, ühtki sõpra. Ta oli üksi, ehk teda küll vaatlesid tuhanded uudishimulisi. Keegi ei suudelnud teda, keegi ei süülenud väikest poissi, kes pidi sõitma kaugele üle mere. Kui udu tõusis Bobby silmade ette ja kõike nägi ta läbi pisarateloori, laskudes veidi ebakindlalt alla mööda astmeid.

Bobby ei olnud ainus, kellele tulid pisarad silma, kuna ümberringi hõiskasid inimesed. Ühe politseiniku laia selja taga seisis vana, vaeselt riietatud naine ja vahitis läikivate silmadega väikese admiraali poole, kes nüüd välja astus sädelevast vankrist ja aeglaselt alla sammus mööda astmeid. Inimesed ümberringi karjusid hääle ära vaimustuses, kõik naersid ja rõõmustasid, viipasid poisile jumalaga jättes, ainult tema ei lehvitanud oma rätikut. Ta tõstis selle silmade ette ja pühkis ära pisara, mis parajasti pidi alla veerema palgelt.

Keegi ei tohtinud näha seda pisarat! Võib olla, keegi oleks küsinud, mis ta nutab, kuna terve Liverpool rõõmsalt hõiskab väikesele admiraalile, kes oskab nii südamliselt tervitada, ning siis, võib olla, oleks ta tunnustanud, et see väike admiraal on tema poeg Bobby, kelle ema Ottily ta on.

Kuid keegi ei pannud tähele vaest naist, keegi ei aimanud saladust, mis sidus teda väikese tervitatava admiraaliga, keda kuus-teist lumivalgeis riideis madrust sõudsid laeva poole.

Sel silmapilgul kui paat saabus „Jupiter“i, juure — nii oli laeva nimi, millel Bobby pidi tegema oma suure reisi — ja kui Bobby astus esimesed sammud üles mööda treppi, kerkis admiraalilipp ristleja masti, ning teistelt laevadelt kõlasid tervituspaugud üle vee. Igalpool tervitasid lipud ja vimplid, madrused raadel hüüdsid oma „Hipp-hipp-hurra!“; ning esimest kor-

da elus seisis Bobby suure sõjalaeva pardal.

Üks valge habemega paraadiülikonnas meriohvitser, hulga kuldsete tresside ja triipudega ja hiilgavate aumärkidega seisis sirgesti poisi ees, kes teda vaatles piirita aukartusega, hoidis ühe käe kübara ääres, teise mööga juures, ning teatas: „Härra admiraal, kapten Woolsey teatab end kui Tema Majesteedi laeva „Jupiter“i kapteni!“

Bobby vaatas kokkunut üles Cunningi. Mis see oli, mis see tähendas? Kindral soostas talle tasa: „Tänada!“

Siis tervitas Bobby, sirutas kapten Woolseyle käe ja ütles: „Täna, härra kapten.“

Kapten võttis aukartilikult Bobby käe ja naeratas õnnelikult temale näidatud au üle. Ning tema seljataga naeratasid teised kolmkümmend ristleja ohvitseri, kes olid ilmunud, et endid teatada väikesele admiraalile.

Tekkis lühikene vaikus vana halli habemega kapteni ja poisi vahel, kes ikka segasemaks läks. Lõpuks, kui Bobby ikka veel midagi ei kõnelenud, küsis kapten Woolsey: „Käsivad härra admiraal „Jupiter“i merele minna?“

Selle küsimuse pääle vastas Bobby, ilma et oleks kindral Cunningi poole vaadanud.

Selge, kõlava häälega ütles ta: „Jah, läheme merele, härra kapten!“

Kapten Woolsey ei oodanudki teist käsku. Ta tõstis käe kübara ääre, kõlas vile, ohvitserid ruttasid kiiresti endi kohtadele, mihisedes pandi käima masinad, klirisesid ankruketid, hakkas keerlema propeller, ning aeglaselt ja majesteetlikult libises „Jupiter“ alla mööda laia jõge ulgumere poole. Temale järele müristasid suurtükid uuesti tervituspauke taeva poole, uued lipud ja vimplid kerkisid kõrgele mastidesse — algas admiraal Bobby suur reis!

Neljas päätükk.

Bobbi saab kõik teada ja elab läbi ühe halva öö.

Pikkamisi kadus kindel maa mõlemal pool. Värske merituul paitas palgeid

*) Vaata pilt „Vikerkaares“ nr. 18.

Bobbyl, kes ikka veel seisis komandosillal ja tervitas vastu, kui vastutulevad laevad „Jupiteri“ admiraalilippu austasid suurtükipaukude ja kirjude lippudega. Ta mõtles nii kõige imestustäratava üle järele, et ehmatas kui korraga kindral Cunning talle pani käe õlale ja ütles: „Tule nüüd, poiss, pane-me teised riided selga.“

Ei olnud enam päris kerge alla ronida mööda treppi, sest laev kiikus juba kaunis tuntavalt järjesti kõveneva tuule käes. Veel halvem oli laskuda alla kajutite ruumi, ning Bobbyl oli väga imelik tunne, kui pikk koridor, millest oli vaja läbi minna, korraga talle vastu kerkis ja siis jälle eest taganes, et Bobbyle näis, kui langeks ta kuristikku. Kuid ta valitses end ja sammus sirgesti mööda madrustest, kes teda nähes paigale tardusid ja tervitasid. Lõpuks olid nad kajuti ukse juures. Cunning avas ukse Bobby ees ja poiss astus väikesesse, kuid väga sõbralikku valgesse ruumi, mille suletud akende taga kohises meri.

„See on su söögi- ja vastuvõtmistuba ning siin kõrval magamistuba.“ Cunning näitas Bobbyle kõige kaunimat magamistuba maailmas, mis oleks olnud täiuslik, poleks ta kiikunud nii hirmsasti. Bobby ei osanud arvata, et ta saaks uinuda nii rahutus voodis. „Siin magab su kammer-teener Henry,“ jätkas kindral, avades väikekse ukse paremat kätt, „ning teisepool on ruum madruse jaoks, kes raskemate tööde jaoks alati käepärast on. Minu kajut on koridori teises otsas. Mõistad?“

„Jah, härra kindral,“ ütles Bobby, kuid oli midagi ebakindlat ta hääles.

Kindral vaatas Bobbyle otsa. „Mis sul viga on? Kas sulle ei jätku kahest teenijast veel?“ Cunning naeris.

„Jätkub muidugi,“ arvas Bobby vaikse häälega, „ma puhastan oma saapaid ju ise.“

Tekkis vaikus. Cunning vaatas väike-sele poisile ja väike poiss suurele kindralile otsa.

Ning korraga jooksid väikesel poisil kaks suurt pisarat üle palete.

Kindral pomises. „Saapaid sa ei pea siin puhastama ise ja ülepää — mis sa tõinad?“

„Sellepärast... sellepärast...“ Bobby peatas, nuuksus ja siis sai ta ometi sõnad suust: „Sellepärast, et ma midagi ei mõista!“ Ta nägu läks punaseks korraga ja iga sõnaga läks ta hääle energilisemaks. „Vaadake, härra kindral, ma olen vaene poiss, mu isa oli teine tüürimees ja mu ema parandab võõraste inimeste pesu. Kuid ma ei ole nii rumal ja väike kui paistab. Aga — see kõik, mis minuga nüüd tehakse, teeb mu segaseks. Miks tõmmati mulle selga see ülikond, miks kannan ma seda aumarki, miks rõõmustavad kõik mind nähes, miks on mul kaks teenijat? Kes ma olen siis? Ma tahan teada saada, keda ma kujutan, miks sõidan ma siin laeval ja miks ootab vana kapten minult käske. Kõik, kõik tahan ma teada saada, muidu...“

„Noh, muidu?“ küsis kindral Cunning valjult.

„Muidu ütlen ma kõigile inimestele, et see on pettus. Siis karjun ma valjusti välja, et ma ei ole kellegi admiraal ega kellegi Kuninglik Kõrgus, vaid ainult vanene poiss, keda narritakse!“

Viimsed sõnad ütles Bobby kindralile välkuvail silmil näkku. Ohvitser silus järelemõtlikult oma valget habet, kõndis paar korda edasi-tagasi kajutis, siis patsutas Bobbyle õlale ja ütles: „Sa oled tubli ja tark poiss, mu poeg. Sul on õigus. Meie mängime sinuga juba liig kaua. Mine nüüd oma magamistuppa ja las Henry riietab su ümber. Muidu lämbud sa selles kinnises ülikonnas. Sa saad ja peadki kõik teada saama. Tule siia tagasi pärast ümberriietamist, ajame juttu nagu kaks mõistlikku inimest.“ Cunning surus Bobbyl kätt ja liikkas ta kõrvalolevasse tuppa.

Henry oli juba sääl. „Tere, Bobby!“ ütles ta, „tule tõmba see pehme, valge ülikond selga ja pane ära see raske kübar ning kohmakas mõök.“ Ta ulatas Bobbyle pehme, linase ülikonna, kerged kingad ja õukese heledavärvilise mütsi. „Puhka nüüd, sa oled täna küllalt vaeva näinud. Pean sulle ütleva komplimendi: sa pidasid end väga hästi ülal.“

(Järgneb.)

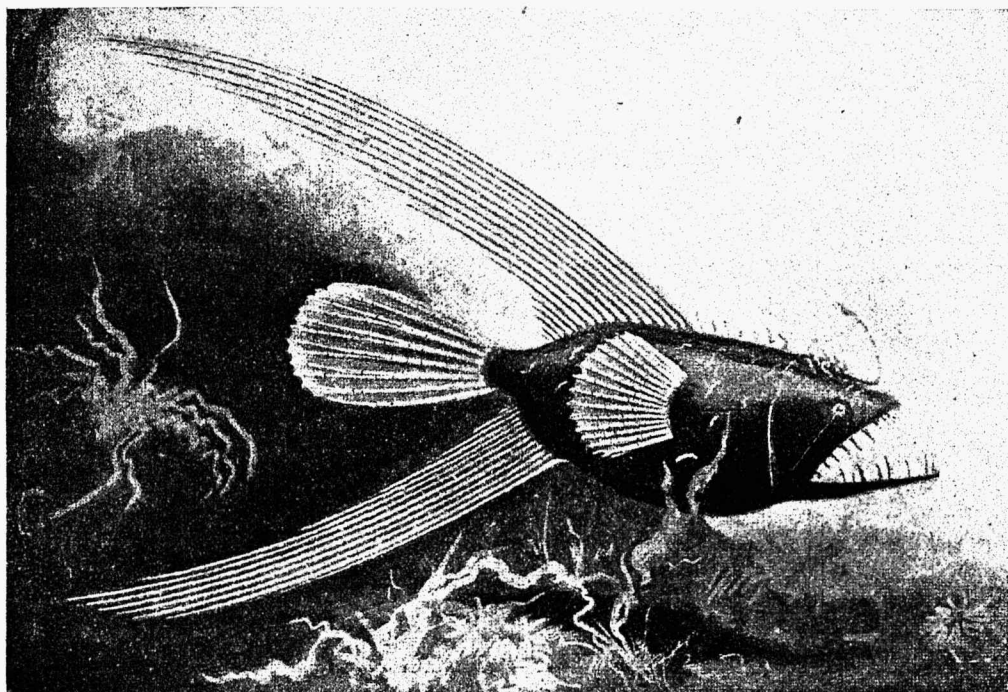
LOODUSE IMED.

Toimetaja Jursi Sander.

Tingimused, millistel möödub sügavvee elu, selgitavad meile üksikuid, kõigile sügavuste elanikkudele omaseid iseloomustavaid jooni ja iseäraldusi.

Kõige päält tuleb tähendada, et sügavate merede põhjas valitseva igavese pimeduse tagajärjel sääl

ühendusteks; ümbertöötamise protsess põhjeneb aga päikese valguse energia kasutamisel. Kaudselt elavad sellest energiast aga ka loomad. Vasikat õgiv lõvi toidab end sisuliselt „taimedega“, samuti nagu see kirp, kes imeb lõvi verd. Millega aga toidavad end sügavvee kalad?

Joonis 4.

Caulophryne jordani — kala, kellel otsaesisel asub pika varre otsas valgustandev orgaan nagu latern.

toimimise tingimused on sootuks teised kui veepinnal. Taimede elu on võimatu valguseta, kuid taimed on algeline loomade toit, kuna ainult taimed võivad anorgaanilisi*) olluseid ümber töötada loomade toitmiseks tarvilisteks orgaanilisteks

Ei või ometi kõik sügavuste elanikud elada röövpüügist ning ainult röövpüügist.

Kuid asi seisab selles, et ülemistest merekihtidest alatasa langeb alla sügavustesse orgaaniliste olluste vihm, mis koosneb hulgalistest merepinnal hukkunud taimede ja

*) Anorgaaniline — mitteorgaaniline.

loomade korjustest, kuna merede ülemistes kihtides, isegi kaugel rannadest kihab olevuste elu, kes vabalt ujuvad ehk, oma liikumisvõime puududes, end lainetest edasi lasevad kanda. Kogu selle ääretu elu massi nimetab teadus „plankton“^{iks}. Plankton koosneb nii taime- kui ka loomariigi esitajaist. Siin võiks nimetada taimeriigist flagellaate^{*)}, ränivetikaid (Diatomea)^{**}, ja teisi, mis lõpmata mitmekesisuses elustavad meresid. Nende taimeliste organismidega toidavad end omakorda radiolaariad^{***}), kes jällegi langevad saagiks meduusadele, molluskidele^{****}) ja väikestele kaladele, keda järjekordselt õgivad suuremad röövkalad, delfiinid ja valaskalad. Selle elava tohuvabohu viimaks nimetatud esitajad kärpivad ja langevad merepõhja kas tervena ehk mädanevas seisukorras n. n. „detriidi“^{††}) kujul ja on toiduks lugematu söödikuile: vähjakestele, mereroosidele, korallidele, maosabalistele, tõukudele ja meduusadele. Kõik, mis ülalt alla langeb, kogub nende kõhtudesse. Paljud sügavvee elanikud õgivad lihtsalt põhjamuda, mis on läbi imbutunud mädanemise saadustega. Neid n. n. „mudaõgijaid“ neelavad jällegi terved väed vähke, meretähti ja

*) Flagellaat (Flagellat) — koosneb tuhandest üksikuist mikrokoobilistest oluvustest.

***) Ränivetikad — vees kasvavad taimed (Alge, водоросль), — nende ränihapniku (Kieselsäure) soomused on aja kestes kujutanud vägevaid maapinna-kihte.

****) Radiolaariad (Radiolaria) — juurjalgsed, moodustavad suurtes kogudes süldisarnased tombud, mis pärast sügavates vetes muutuvad põhjamudaks.

*****) Meduusad ja molluskid — väikesed kontideta veeloomad.

††) Detriit (Detritus) — uhtlademik.

väikesi kalu, kes omakorda on söödaks suurimaile röövkaladele. Ja neid on sügavvee kalade hulgas — kaaluv enamuse. Paljudel on lõuad nii suured, et nende lõige ulatub pea-aegu kuni kere keskpaigni; lõugade ääred on piiratud kogu pikkade, teravate hammaste püstaiaga, mis annab tunnistust nende omanikkude verejanulistest kalduvustest. Nende hulgas leidub kunstnikke, kes alla neelavad saagi, mille kogu on suurem rööviku enda kogust, nõnda et veniv magu ja kõhunahk neil pimetsoolika sarnaselt välja ulatub. (Vaata joonis 1.)

Vaheldumatu pimetus, milles elutsevad need kalad, selgitab sügavvee kalade kehade üht väga laialdaselt ettetulevat iseäraldust: me kõneleme siin neist valgustandvaist orgaanest. milliseid leidub lõpmatu vahelduvuses nii ehitusviisi, välise ilme kui ka asupaiga ja arvu suhtes mitmel kehaosal.

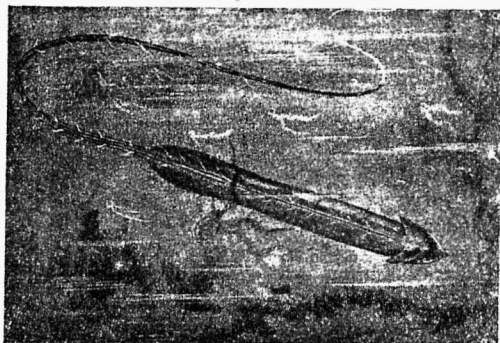
Sisuliselt on kõik valgustandvad orgaanid näärmete sümmitused, millistest väljaimbuv ila hapneb organismi enese poolt kiüllaldasel määral muretsetud hapniku mõjul ja selle tõttu valgust annab. Valgustpeegeldavad orgaanid (reflektorid) on aga isesuguse ehitusviisi ja värviga ja heidavad valgust ühes ehk teises suunas.

Valgustavate täppide tegevus oleb täielikult närvikavast, miks siis ka valguse tekkimine ja kustumine oleb ainult üksi omaniku tahtmisest. Ei maksa siiski arvata, nagu seda kujutavad mitmed kirjanikud, kes on varustatud liig laia kujutusvõimega, et meresügavused sarnanevad heledalt valgustatud pidusaalile.

Valgustandvaid loomi leidub mere-sügavustes palju harvemini suuremates kogudes kui öövalgustajaid merepinnal. Selle vastu leidub olevustel, kes karjadena koos elavad, jällegi harvemini valgustavaid orgaane. Laternatega (valgustandvate täppidega) on peasjalikult varustatud vabalt ujuvad olevused, mitte ainult kalad, vaid ka mitmet seltsi vähid. See asjaolu on seletatav sellega, et mudas püherdavad olevused leiavad oma toitu ja suguvendi võrdlemisi piiratud eluase-meks valitud merepõhja pinnal, kuna vabalt ujuvate loomade tarvitada on kogu ääretu sügavuste piirkond. End juhtida lasta ainult loomusunnist nagu õhus on vees võimatu, ning sellepärast ongi vabalt ujuvatel kaladel valgustandvais täppes loodud orgaanid, mis täidavad vabas õhus ja päikesepaistelise päeva hiilguses elavate loomade väliste tundemärki-de, värvi ja kehakuju, aset, kuna need on siin, igaveses pimeduses, kasutatud. Igal vabalt ujuvate olevuste liigil on teda eraldav valgustandvate täppide asendus ja värv, mis võimaldab omasarnaste ära-tundmist. Säärane on kahtlemata valgustandvate orgaanide pääüles-anne; kuid päale selle on neil ka veel muid funktsioone. Mõned ka-lad on varustatud suurte tuledega, mis asuvad tagapool silmi ja heida-vad valguskimpe ette liikumise sü-nas, nagu autolaternad, sellega oma-niku teed valgustades. Teistel asub valgustandja orgaan keset otsaesist pilka varre otsas nagu latern (vaata joonised 2—4), millist ta võib heita tahapoole ehk käänata suu ette. Väga võimalik, et sarnaseid later-

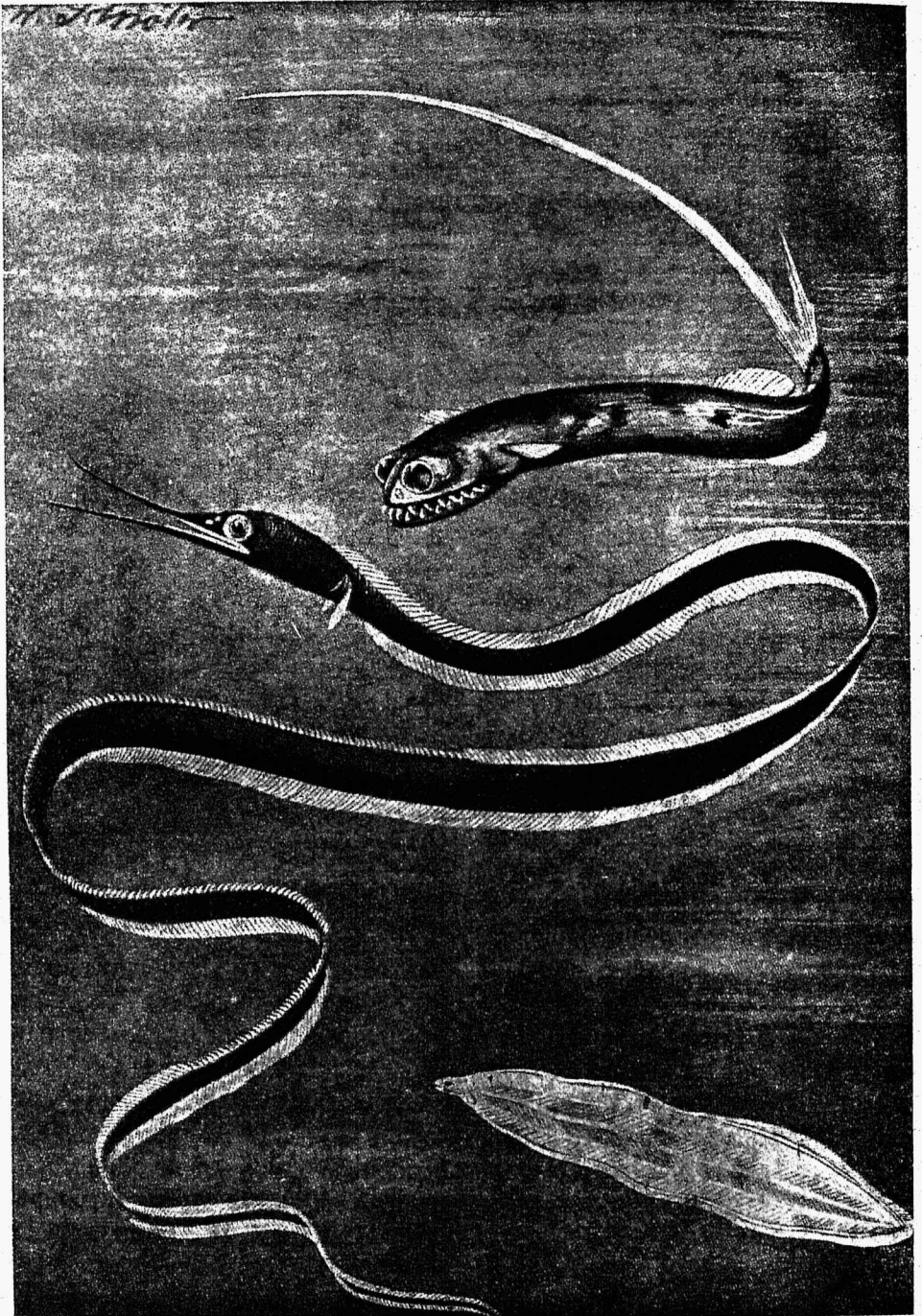
naid, mis asuvad suu avause lähedal, võib ka tarvitada saagi juure-meelitamiseks. Üldiselt tuttav on ju asjaolu, et öösel vette lastud põle-vate elektrilaternate ümber kogub alati suur kari igasuguseid mereela-nikke.

Et võimalikult kaugele näha neid tillukesi valgustatud täppe, peavad sügavvee elanikkude silmad õige iseäralise ehitusega olema. Kujutu-sed silma võrkkihel on seda selge-mad, mida suurem hulk kiiri nähta-vast objektist satub silmamunasse. Sellepärast peab silma lääts võima-

Joonis 5. Saccopharynx flaglium (vaade ülalt, selja poolt), piitsakeelele sarnaneva sabaga.

likult suur olema. Neid tingimusi on kõige kergem rahuldada kogu näge-misorgaani suurendamise abil, nagu seda leida võime enama jao „Mac-rurus“e liigi esitajate juures (vaata joonis 7). Kuid sarnase silma suu-rendamise jaoks kulub palju ruumi. Sellepärast võttis loodus tarvitusele järgmise kavaluse: suurendati ainu-üksi silma lääts. Kuna aga läätsa suurendamisega (ja ta kumeruse vä-hendamisega) suureneb terava kaju-tuse saamise kaugus (fookuse kau-gus), siis muudeti silma enda kuju, muutes teda silindriliseks (torusar-

Joonis 6. Sügavvee kalad.

Ülal — *Gigantura Chuni*, „teleskoobiliste“ silmadega kala; keskel — *Nemichtys scolopaceus*, nokasarnase suuga; all — noor angerjas, oma kujuga oleandrilehekest meele tuletav.

naseks). Juhtumistel, kus mõlema silma optilised teljed on rööbastiku, nagu näit. „Gigantura“ liigi juures (vaata joonis 6), sarnanevad silmad binoklitele ja neid nimetatakse teleskoobilisteks. Sarnaseid silmi võime leida õige suure hulga sügavvee kalade juures.

Kuid suurel hulgal meresügavuste elanikkudel, iseäranis neil, kes asuvad enam merepõhjas, on silmad õige armetuks jäänud ning osalt isegi koguni kadunud. Silmade kadumise pääle tuleb vaadata kui ühe eluga igaveses pimeduses sobimise viisi pääle. Teine sobimise tundemärk põhjeneb peaaegu täielisel merevoolude puudumisel ääretutes sügavustes: sääl ei ole ei laineid ega pöörisid. Vete väliskihitide liikuvus tormide ajal tundub ainult kuni 50 mtr. sügavuseni, mitte kaugemale. Neis „liikumatus“ vetes elutsevad kalad on enamjagu halvad ujujad. Üldiselt on tuntud asjaolu, et tiikide elanikud ujuvad palju halvemini kui jooksvate vete kalad. Sellega on seletatav, et paljudel sügavvete kaladel sabad pole lihavad, vaid kitsad ja õhukesed nagu piitsakeeled (vaata joonised 1 ja 5—7, mis kujutavad kalu: Saccopharynx, Megalopharynx, Macrurus ja Nemichthys. Teiste juures on vaadisarnane keha sootuks paindumatu ja edasiliikumine vees sünnib ainult oimude abil (Melanocetus). On ka olemas sääraseid kalu, kellel, nagu Caulophryne'l (v. joonis 4), selja ja kõhualused oimud on kasvanud nii äärmiselt suureks, et veepinnal nende omanikud muutuksid lainete mängukanniks.

Tarvitame juhust ja kõneleme mõni sõna üldiselt tuntud sügavvee ka-

last — kõigile tuttavast angerjast. Jõgedes on ta ainult võõrsil. Angerjad ujuvad jõesuudesse tillukeste, õhukeste, vaevalt sõrme pikkuste kaladena.

Nad elavad ja kasvavad 5—6 aastat magedas vees ja pööravad siis tagasi sinna, kust nad meie juure ilmusid. Sel kombel sünnib an-

Joonis 7. Sügavvee kalad.

Ülal — kalad *Megalopharynx*, kellel hiiglasuured lõuad; keskel — hõbedased kalad *Argyroteleus* hiiglasuurte „teleskoobiliste“ silmadega; all — *Macrurus*, ka väga suurte silmadega.

gerja sündimine (munast, marjast väljatulemine) ning täiealiseks arenemine sügavate merede põhjas. Sinna nad ka hääbuvad pääle seda, kui nad oma pääülesande, järeltulijate sigitamise, on täitnud. Keegi pole veel kunagi näinud ei angerja marja ega praegu munast väljatulnud angerjapoea. Kui noored an-

gerjad ilmuvad jõesuudesse, mida Prantsuse kalamehed nimetavad „montée“,* pole nad enam praegu munast roninud angerjapojad, vaid juba päris kujunenud kalad, kellel selja taga juba õige tormine minevik, kuna nad juba mitu korda on muutnud oma kuju.

Messiina oli selks klassiliseks paigaks, kus algas angerja arenemise saladuse lahendamise, saladuse, mis andis mõtlemisainet kõigi aegade teadlastele, alates vana aja Aristotelesiga (384—322 e. Kr. s.) ja lõpetades kaasaegsete loodusuurijatega. Messiinas heitsid sügavaleulatuvad veepöörised ja voolud tihti päeva-valgele väikesi, õhukesi, oleandri-lehele sarnaseid, poolläbipaistvaid kalu, kellele anti nimi: *Leptocephalus*. Katsed neid hoida akvaariumides andsid tagajärgi. Siin muutusid nende kehad aegamööda ümmargusteks ja liha kõvenes, kuni nad võr-

*) Paljude autoriteetlikkude loodusuurijate arvamise järele koosneb „montée“, s. t. „noorte angerjate käik“, ainult isastest, kuna emased kunagi ei lahku meresügavustest.

susid samadeks väikesteks angerjateks, kes meile jõesuude elanikkudena juba tuttavad.

Kui täiskasvanud angerjad allavoolu tagasi merre liikuma hakkavad, riietuvad nad pulmariüsesse: nende mustrohekad kehad muutuvad hõbedasteks. Kuid alles siis, kui nad jõuavad sügavate veteni, sünnib lõpulik muudatus: nende silmad hakkavad kasvama, kuni nad viimaks mahutavad oma alla kogu ülemise osa pääst. Sügavvete võrkudega on seni korda läinud kinni püüda ainult õige väheseid täiesti ümberkujunenud angerjaid. Nende siginemine sünnib Atlandi ookeani sügavimates sügavustes, läänepool Iirimaad ja Hispaaniat, sügavustes, mis ulatuvad üle 1000 meetri. Sigitamise protsessi uurimine ja üksikasjade kindlaksmääramine — on tuleviku ülesanne. Ainult üht asja võib teadus nüüd juba väita kui kindlat, vastuvaidlematut fakti, — et meie angerja hääl ja surmavoodi asuvad ookeani sügavustes.

Jack London.

Ning ühel ajal nägemusega karvasest mehest kõlas ikka veel kutse metsasügavusest. See täitis teda suure rahutuse ning kummaliste soovidega. See tegi talle segast, ma-

gusat rõõmu, ning ta märkas metsikut iha ja igatsust — ta ei teadnud isegi mille järele. Mõnikord jälgis ta kutset metsas, otsides teda, nagu oleks see asi, mida võib näha, urise-

des õrnalt või väljakutsuvalt, nagu seda just nõudis tuju. Ta surus oma nina jahedasse samblasse või kõrge rohu sisse ja hingas lõbuga rammusa mulla lõhna; või ta võis nagu peitudes tundide viisi lebada seentega kaetud kõdunevate puutüvede taga, kurt ja pime kõige selle jaoks, mis häälitsetes või liikus ta ümber. Võib olla, et lebades nii ta lootis tabada kutset, mida ta ei mõistnud. Kuid ta ei teadnud, miks ta tegi kõike seda. Ta oli sunnitud nii tegema ja ei targutanud selle üle.

Vastupanematud tungid valdasid teda. Ta lamas laagris, tukkudes laisalt päikesepaistel, kui korraga tõusis ta pää ja kõrvad läksid kikki teravalt kuulatades, ning siis kargas ta jalule ja pühkis minema; ning tundide viisi tormas ta läbi metsasalude ja põiki üle lagendikkude. Ta armastas joosta mööda kuivi jõenõgusid ning roomata ja vaadelda lindude elu metsas. Ta võis päeva läbi lebada põdsastikus, kus võis jälgida püüde kudrutamist ja askeldusi. Kuid eriti armastas ta joosta uduses koiduvalguses suvisel keskööl, kuulates tagasisurutud ja unist metsakohinat, lugedes tähiseid ja hääli nagu inime- ne lõeb raamatut, ning otsides seda saladuslikku miskit, mis kutsus — kutsus teda enda juure, kas ta magas või valvas, kutsus igal ajal.

Ühel ööl kargas ta korraga üles magamast, silmad avatud, sõõrmete värisedes ja nuusutades, kuna karvad kaelal tõusid ja vajusid. Metsas kõlas kutse (või üks toon temast, sest ses kutses oli mitu tooni) lähemalt ja selgemalt kui iialgi enne — pikk hundamine, sarnane, kuid siiski mitte sarnane klutise koera ulgumisele. Ning tal oli tunne, kui oleks ta kuulnud seda enne. Ta kargas läbi magava laagri ning vaikides sööstis metsa. Saabudes lähemale ulgumisele liikus ta aeglasemalt, ettevaatus igas liigutuses, kuni saabus lage plats puude vahelt, ning vaada-

tes terasemalt nägi ta istumas sääl vana, kõhna hunti, nina sirutatud taeva poole.

Buck ei teinud häält, kuid hunt jättis hundamise ning püüdis haista ta lõhna. Buck tuli lagedale hiilides, keha tõmbunud kokku, saba sirge ja kõva, kuna jalad astusid ütleмата tasa. Iga liigutus oli segatud ähvarduse ja sõbralikkuse avaldus. See oli ähvardav rahu, mis avaldub kui metsloomad kohtavad endi saaki. Kuid hunt pages teda nähes. Ta järgis teda metsikute hüpetega, tahtis tabada põgenejat, ajas ta kitsasse kaanali, jõesängi, kus puurägastik takistas edasipääsu. Hunt pööris ümber, tõusis tagumistele jalgadele, nagu tegi Dsho ja kõik teised koerad kitsikusse aetult, urises ja ajas karvad püsti, lõgistades kiiresti hambaid.

Buck ei tunginud kallale, vaid keerles ta ümber ning julgustas sõbraliku lähenemisega. Kuid hunt oli umbusklik, sest Buck oli kolm korda raskem temast, kuna tema pää küünis Buckile parajasti õlani. Leides paraja juhuse lipsas ta mööda ning jaht algas uuesti. Veel paar korda aeti ta nurka ning kordus seesama; ta oli viletsas seisukorras, muidu ei oleks Buck nii kergesti kätte saanud teda. Ta jooksis kuni Buck ta kätte sai, pööris tagasi siis, et esimesel võimalusel minema lipata.

Kuid lõpuks andis Bucki kangekaelsus tagajärgi, sest hunt, leides lõpuks, et ei ole mingisugust hädaohtu, nuusutas ta nina. Siis said nad sõpradeks ning mängisid närvilikult, pool tagasihoidlikult, millega varjavad metsikud loomad enda metsikust. Natukese aja pärast hakkas hunt kergelt edasi sörkima, nagu tahaks ta näidata, et ta läheb kuhugile. Ta tegi selgeks Buckile, et ta kaasa peab tulema ning nad jooksid kõrvuti läbi varjulise hämaruse, otse mööda jõenõgu kuristikku, kus ta algas, põiki üle veelahkme, kust ta langes.

Veelahkme teiselt veerult laskusid nad tasandikule, kus olid suured metsatukad ja mitu jõge ning läbi nende metsatukkade jooksid nad puhkamata, tund tunni järele, kuna päike tõusis kõrgemale ja päev läks soojemaks. Buck oli metsikult rõõmus. Ta teadis, et vastas kutsele, joostes oma venna kõrval koha poole, kust kindlasti tuli see kutse. Vana mälestused haarasid tema ning ta lähenes neile, nagu ta vanasti lähenes asjadele, mille varjud nad olid. Ta oli seda ennem teinud, ükskord sääl teises segaselt mäletatavas maailmas ning nüüd tegi ta jälle sedasama, joostes vabalt, kõvakstam-pimata maa jalgade all, vaba taevas päikohal.

Nad peatusid jõe ääres, et juua, ning juues tuli Buckile meele John Thornton. Ta istus maha. Hunt hakkas jälle jooksmas sinna poole, kust tuli kutse, tuli siis tagasi ta juure, nuusutades ta nina, nagu tahaks julgustada teda. Kuid Buck pööris ümber ja hakkas aeglaselt tagasi sörkima. Peaaegu tunni aega jooksis metsik vend ta kõrval, kiunudes õrnalt. Siis istus ta maha, sirutas nina ülespoole ning ulgus. See oli kaeblik ulgumine, ning Buck kuulis oma teed minnes seda tüki aega ikka nõrgemaks ja nõrgemaks jäävat, kuni ta lõpuks vaibus kaugusse.

John Thornton sõi lõunat, kui Buck sööstis laagrisse ja kargas hullates ta kallale, ajades ta pikali, ronides ta rinnale, lakkudes nagu, hammustades kätt — „mängides tola“, nagu seda nimetas John Thornton, kiigutades teda 'edasi-tagasi ja kirudes armastavalt.

Kaks ööd ja päeva ei lahkunud Buck laagrist ega lasknud Thorntoni silmast. Ta järgis talle töö juures; jälgis teda söögi ajal, vahtis, kui ta magas öösel tekkides ning kui ta hommikul tõusis. Kuid kahe päeva pärast hakkas jälle hüüe kõlama, käskivamalt kui iialgi enne. Bucki

rahatust tuli tagasi, teda külastasid mälestused metsikust vennast ja naeratavast maast veelahkme taga ning jooksust üksteise kõrval läbi suurte metsatukkade. Kord läks ta jälle metsa hulkuma, kuid metsik vend ei tulnud enam; ning ehk ta küll kuulas kaua tähelepanelikult, ei kuulnud iialgi kaeblikku ulgumist.

Ta hakkas öösiti väljas magama, jäädes päevade viisi korraga ära laagrist; ning ükskord siirdus üle veelahkme ja laskus alla metsade ning jõgede maale. Sääl rändas ta terve nädala, asjata otsides värsket jälge metsikust vennast, tappes saaki ning liikudes pikkade, kergete sammudega, mis ei näinud iialgi väsivat. Ta püüdis lõhesid laias jões, mis suubus kuskil järve, ning selle jõe ääres tappis ta suure musta karu, kelle olid pimestanud moskiitod kalapüüdmise ajal ning kes murdis nüüd läbi metsa, abitu ja hirmus. Isegi nii oli see raske võitlus, ning see äratas Buckis viimsed unuvad metsikuse jäänused. Ning kaks päeva hiljem, tulles tagasi oma saagi juure, leidis ta sääl tõsina kalljukasse riidlemas toidu pärast, ta puistas nad laiali kui haganad; ning põgenejaist jäid maha kaks, kes iialgi ei hakka enam kaklema.

Verehimu sai tugevamaks, kui iialgi enne. Ta oli röövlloom, loom, kes elab teistest elusatest loomadest, kes üksi oma jõu ja osavuse tõttu elab võidukalt vaenulikus ümbruskonnas, kus võib elada ainult tugev. Sellepärast kasvab temas suureks arvamine iseenesest, uhkus, mis ilmub nagu enesestmõistetav. Ta jälgis iga oma liigutust, oli teadlik iga oma lihase mängust ning tegi endatoreda karvase näha veel toredamaks. Poleks olnud pruun ta nina ja pää silmade päält ning kui ei oleks olnud valget laiku rinna all, oleks võinud teda kergesti pidada hiiglasuureks hundiks, suuremaks kui kõik teised. Oma isalt oli ta pä-

rinud suuruse ja kaalu, kuid lambakoer-ema oli annud talle kuju selle kaalu ja suuruse lisaks. Koon oli tal pikk nagu hundi koon, suurim küll kui hundil; ning päa oli hundi päa, laiem natuke.

Tal oli hundi jõud, metsik jõud, kuid lambakoera ja St.-Bernardi koera mõistus; ning kõik see, juure arvatud kogemused, mis ta omandanud kõige julmimaist koolidest, tegid ta hirmsamaks loomadest, kes hulguvad metsas. Lihasoõja, elades ainult lihast, oli ta täies jõus, oma elu õitsvamas eas. Kui Thornton silitas tal paitades pääd, saatis praegin ta kätt, iga karv andis oma elektrilaengu kokkupuutumisel. Iga osa, aju ja keha, närvid ja nende kiud, olid varustatud peeneima tundelikkusega, ning kõik osad olid täiesti ta-

sakaalus. Nägemustele, häältele, kõigele, mis nõudis tegevust, vastas ta välgukiirusega. Kui klutised koe-rad võisid olla väledad kaitsma end või kallale tungima, siis oli tema kaks korda nii väle. Ta nägi liigutust või kuulis häält ning vastas kiiremini kui mõni teine koer jõudis taibata. Ta tundis, taipas ja vastas ühe silmapilguga. Tõepoolest, järgnesid üksteisele tundmine, mõistmine ja vastamine, kuid vahed nende vahel olid nii lõpmatu väikesed, et nad näisid korraga toimivat. Ta lihased olid üliküllastatud jõuga ning tegutsesid kiiresti kui terasvedrud. Elu voolas temas määratu lainena, rõõmus ning ülevoolav, kuni näis, kui tahaks lõhestada ta vaimustuses ning paisata laiali mööda maailma.

ARAABIAST JA PERSIAST.

Roda Roda.

Kaliif oli laulu luuletanud, luges selle oma marsalile ette ja küsis, kuidas laul tollele meeldib.

Marsal vastas:

„Isand, kui sa tõtt tahad kuulda: luuletus on halb.“

Vihastunud kaliif laskis mehe vangikambri heita.

Mõne nädala pärast oli kaliif uue luuletusega valmis saanud. Ükondlaste kiitusel põlnud piiri, kaliif aga ei suutnud neid uskuda ega nende ebaotsekoheseid arvamisi kuulata. Ta laskis marsali vangikambrist välja tuua ja luges tollele oma teise luuletuse ette.

„Isand,“ ruttas marsal hüüdma, „sinu salmikud on suurepärased!“

„No näed nüüd! Ja alles mõne nädala eest laitsid sa mind nii karedalt.“

„Sa unustad, isand, et ma need nädalad mööda saatsin koolis, kus vürstide luuletustele meelitavaid arvustusi ütleva õpitakse.“

LÕBUSAD ÜLESANDED.

Ülesande nr. 6: „Maakerast kiiremini“ lahendus.

Liikuda kiiremini kui maakera oma pöörlemisliikumises ümber telje on nüüdisaja automobiil, mille kiirus üle 200 km-tunnis, tõesti võimalik. Muidugi on see võimatu ekvaatoril, mille täpid liiguvad umb. 450-meetrilise kiirusega sekundis. Ka meie laiuskraadidel (58°—60°), kus iga täpp liigub umb. 225-meetrilise kiirusega, on see alles võimatu. Kuid juba 83. laiuskraadil võib autosõitja, kihutades idast läände, näha imet — päike ripub tema jaoks liikumatult õhus (sama imet võib näha jalakäija umbes 50 klm. kaugusel poolusest). Maakera liigub muidugi, nagu ennegi ümber oma telje, kuid autosõitja liigub sama palju vastupidises suunas, s. t. päikese suhtes jääb ta kohale püsima.

Kaugemal põhjapool näeks autosõitja, sõitis sama kiirusega kogu 83-laiuskraadil idast läände, uut imet: päike ei tõuse enam idast, vaid läänest! Maakera liigub auto rastele all endiselt läänest idasse, kuid auto ise pöörleb ilmaruumis idast läände.

Õiged lahendused saatsid Evald Toming Narvast ja J. Kitsing Tartust. Mõnedel on esimese küsimuse päälle vastus õige, kuid teisele vale.

Neile, kes naerda soovivad.

Koolinõunik küsib Tallinna poisilt:

„Kuidas on sõna „leib“ mitmuses?“

Poiss ei tea.

„Noh, kuj sul on kodus üksainus leib, siis sa ütled . . .?“

„Leib,“ vastab poiss.

„Aga kui sa näed, et kuskil on üks leib ja veel teine ja kolmas, terve hulk ridastikke, mis sa siis ütled?“

„Rotermanni leivaauto!“ ütleb poiss nüüd rõõmsasti.

Kihlveomäng.

Mängu algataja tahab teistega kihla vedada, kas on nende hulgas ükski, kes jaksab üksinda omal mütsi pääst võtta. Kõik on muidugi valmis kihla vedama. Kui aga esimene seltskonnast hakkab oma mütsi pääst võtma, võtab ka algataja oma mütsi pääst ja ütleb: „Ega sina ükski ei võtnud — ma võtsin ju ka!“

M A L E

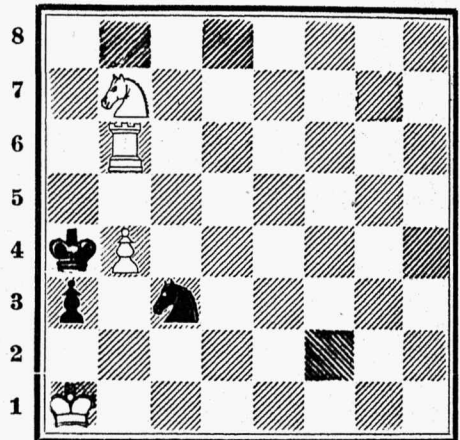
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 18.

Kokku säändnud T. Dawson.

Mustad.

A B C D E F G H

Valged.

Valged: K a1, V b6, R b7, S b4.

Mustad: K a4, R c3, S a3.

Valged võtavad oma viimase sammu tagasi ja annavad siis sedamaid matt.

Lõpumängu nr. 1 lahendus.

1. O c2 — f5, O g4 : f5,
2. V h2 — c2+, O f5 : c2,
3. c7 — c8+ jne. V h5 — h8+,
1. (O c2 — f5), V h8 : c8+.
2. c7 — c8+,
3. O f5 : c8 jne.

Õiged lahendused lõpumängule nr. 1 saatsid: Valter Veissberg (Kuresaarest), A. Jakobson ja J. Kitsing (Tartust). Ülesandele nr. 13 saatsid veel õiged lahendused: Alfonso Pachel (Tallinnast), Robert Keres ja Paul Tõldsep (Tartust), Eduard Puum (Kernult).